

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри фінансів
Волохова І.С.
“ ____ ” _____ 2019 р.

**РЕФЕРАТ
КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА**

на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Державні та муніципальні фінанси»
на тему: «Бюджетний процес та його оптимізація в Україні»

Виконавець: Козлов Олексій Сергійович
студент 61 групи факультету
фінансів та банківської справи

Науковий керівник: к.е.н., доцент
Дубовик Ольга Юхимівна

Одеса 2019

Актуальність. Ефективність управління бюджетом має вирішальну роль для держави. Саме тому необхідно удосконалювати функції органів законодавчої і виконавчої влади та фінансових органів стосовно бюджету, а також стосовно методів, що використовують ці органи у процесі управління бюджетними ресурсами і відносинами, які виникають під час руху бюджетних потоків.

На сьогодні ситуація Україні потребує істотних змін у розвитку бюджетного менеджменту, який, на думку більшості фахівців даної галузі, являє собою комплекс принципів, методів, функцій, прийомів і засобів, спрямованих на ефективне та цільове використання бюджетних ресурсів.

Економічні тенденції й наслідки світової фінансової кризи показали, що від якості та своєчасності прийняття рішень з питань формування дохідної частини бюджету, проведення податкової політики, державних видатків та між бюджетних відносин залежить збалансованість державних фінансів, рівень ефективності державного регулювання економічних процесів. Зміни у структурних елементах бюджетного менеджменту (бюджетне планування, організація виконання бюджету, облік виконання бюджету та звітність, контроль за виконанням бюджету) повинні відіграти визначальну роль на різних етапах бюджетного процесу. Науковим розглядом бюджетного процесу України та його оптимізації займалися наступні вчені, як Воронова Л., Дерлиця А.Ю., Гусаревич Н.В., Кулай А.В, Кульчицький М., Кучер Г., Павлюк К.В., Любич Н.П., Ровинський Е.О., Янль І.Є та інші.

Під час написання кваліфікаційної роботи магістра поставлені такі завдання: розгляд теоретичних основ бюджетного процесу; аналіз практики та проблематики бюджетного процесу в Україні; визначення векторів розвитку бюджетного процесу в Україні. Об'єктом дослідження є бюджетний процес України.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні аспекти організації бюджетного процесу України на протязі 2015 – 2019 рр. Під час написання

магістерської роботи були використані наступні методи: діалектичний метод наукового пізнання взаємозв'язків і проблем взаємодії органів виконавчої та законодавчої влади в процесі складання Державного бюджету України; метод аналізу фактичних показників з нормативними показниками. При проведенні аналізу виконання Державного бюджету використовувався горизонтальний аналіз (для порівняння показників бюджету з відповідними показниками за попередні періоди); метод аналізу та синтезу при визначенні закономірностей, що мають місце в бюджетному процесі та перспектив його розвитку. У формуванні результатів дослідження використовувалися графічні та графоаналітичні методи (діаграми та інформаційні таблиці).

Інформаційну базу дослідження складають закони України та нормативно-правові акти, інструкції та методики, що використовуються в бюджетному процесі, наукові публікації вітчизняних та зарубіжних вчених, статистичні матеріали органів ДКСУ, а також офіційні данні з відділу статистики Управління Державної Казначейської служби у м.Одесі Одеської області.

Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури.

Виділимо наступні шляхи вдосконалення та оптимізації виконання бюджету України (внаслідок цього буде оптимізований бюджетний процес).

1. Організація повного державного контролю в процесі використання бюджетних коштів. Виділяючи міжбюджетні трансферти регіонам, спочатку потрібно перевірити чи ефективно вона була використана у минулі роки. При неефективному використанні наданих трансфертів, недоцільно надавати регіону допомогу.

2. Бюджетний кодекс та Податковий мають бути між собою узгоджені для забезпечення видаткової частини державного бюджету та зменшити кількість змін до законів протягом бюджетного року до мінімуму. Адже держава повинна управляти державними коштами за допомогою ефективних методів регулювання та дієвих нормативно-правових актів.

3. За допомогою бюджетного прогнозування, відповідно до досвіту Швеції, Австрії, Німеччини та США, держава зможе виявити ряд недоліків у бюджетній політиці та варіанти їх усунення. Досвід високорозвинених країн надасть можливість розробити дієву бюджетну та фіскальну політику, що сприятиме оптимізації державних видатків та надходжень до бюджетів усіх гілок

5. Модернізація податкового адміністрування для зниження витрат платників податків на дотримання вимог законодавства.

Необхідно передбачити можливість отримання доступу до всіх сервісів та послуг Державної фіскальної служби України через Електронний кабінет платника податків. Закон України №1797-VIII від 21.12.2016 р. визначає необхідність оприлюднення з 2017 року єдиної бази індивідуальних податкових консультацій, реєстру заяв про розстрочення та відстрочення грошових зобов'язань або податкового боргу, плану-графіка документальних планових перевірок на офіційному веб-сайті ДФС. Об'єднання звітності з ПДФО та ЄСВ, заміна діючої моделі оподаткування прибутку підприємств податком на виведений капітал, запровадження єдиного рахунку для сплати податкових та митних платежів можуть істотно спростити механізм податкового адміністрування.

6. Імплементация мінімального пакета правил BEPS, у т. ч. розвиток контролю трансфертного ціноутворення (далі - ТЦ).

Істотно спростить контроль ТЦ новий податковий сервіс для великих платників податків з укладання договорів попереднього узгодження ціноутворення, який створений за рекомендаціями ОЕСР. Збільшення кількості персоналу відповідного підрозділу Державної фіскальної служби України та підвищення рівня його матеріально-технічного забезпечення сприятиме посиленню функції контролю ТЦ.

7. Боротьба з митними правопорушеннями з метою захисту фінансових інтересів держави.

Доцільно запровадити «запобіжники» щодо штучного заниження митної вартості при ввезенні товарів, зловживання громадянами правом на ввезення товарів без оподаткування. Такими можуть бути зменшення можливостей продажу останніх або товарів, увезених незаконним шляхом; раціональне зниження передбаченого ст. 374 Митного кодексу України високого(500–1000 євро) порогу для ввезення громадянами товарів без оподаткування та/або встановлення річної (місячної) неоподатковуваної квоти для особи на економічно обґрунтованому рівні.

Забезпечення модернізації митної інфраструктури, що підвищить ефективність митного контролю. Запровадження механізмів повноцінного обміну попередньою інформацією між Україною та суміжними країнами про кількість та вартість переміщуваних через митний кордон України товарів сприятиме прискоренню товарообігу, а створення спільної зони митного і прикордонного контролю на державному кордоні України – спрощенню митних процедур та скороченню часу митного оформлення. Очікувана гармонізація вітчизняного законодавства із положеннями Митного кодексу ЄС стимулюватиме євроінтеграцію України.

8. Підвищення інституційної спроможності Державної фіскальної служби України, що є ключовим пріоритетом податкової реформи.

За результатами незалежного аудиту баз даних та інформаційних ресурсів ДФС доцільно інтегрувати митні та податкові бази даних, що дозволить оптимізувати роботу з ними. Слід проводити періодичні опитування платників податків щодо відповідності послуг ДФС їх очікуванням з метою підвищення якості цих послуг. Ще одним кроком на шляху підвищення дієвості ДФС є створення Служби фінансових розслідувань, яка має забезпечити більш ефективне розкриття кримінальних правопорушень у сфері фінансів.

9. Протидія зловживанням у сфері публічних закупівель.

Доцільно забезпечити інтеграцію системи ProZorro з порталом E-data, системою електронних платежів Держказначейства, державними реєстрами і

базами даних, що дозволить спростити та прискорити відповідний документообіг. На сьогодні ProZorro в частині отримання інформації про платежі казначейства інтегровано не з державним порталом E-data, а з порталом приватної (громадської) організації.

Функціонування централізованих закупівельних організацій сприятиме професіоналізації та підвищенню ефективності державних закупівель, скороченню державних витрат та зниженню рівня корупції за рахунок посилення їх контрольованості. Бажано також прискорити гармонізацію вітчизняного законодавства зі стандартами директив ЄС та Угоди СОТ у цій сфері, передбачену Стратегією реформування системи публічних закупівель до 2022 року.

10. Розвиток методології середньострокового бюджетного планування.

11. Забезпечення ефективності планування та використання бюджетних коштів при реалізації секторальних реформ у сфері надання суспільних благ та послуг.

Нагальними питаннями в цій сфері є розроблення та ухвалення державних соціальних стандартів, їх складу та методології оцінки визначення грошового еквівалента, а також затвердження Міністерством фінансів та Міністерством соціальної політики відповідного механізму верифікації за критерієм адресності соціальних виплат. Єдина інформаційно-аналітична система соціального захисту населення має включати взаємопов'язані між собою централізовані бази даних (реєстри) усіх категорій дотримувачів соціальної допомоги від держави та реєстри надавачів соціальної допомоги.

12. Імплементация провідного європейського досвіду для гуманізації бюджетно-податкової системи.

Остання має ставати контр циклічною, орієнтованою на зростання, сприяти інклюзивності адаптації людей до економічних змін, підвищенню продуктивності людської праці, за показником якої Україна істотно відстає від розвинених країн.

При цьому доцільно спиратися на європейську практику реформ, яка визначає у цій сфері низку пріоритетних напрямів, а саме: стимулювання інвестицій та зайнятості, боротьбу з ухиленням від оподаткування, перерозподіл податкового навантаження для коригування нерівності доходів та сприяння соціальній справедливості. Водночас сьогодні в Україні доцільно застосовувати спрощені та уніфіковані податкові норми із якомога меншою кількістю винятків.

Запровадженню непрямих методів оцінки відповідності доходів та витрат за підсумками загального декларування громадянами своїх доходів та майна має передувати ретельне вивчення досвіду країн – членів ЄС.

13. Посилення інформаційної безпеки державних та місцевих фінансових органів.

Електронне декларування з отриманням електронного цифрового підпису кожним державним службовцем відкрило можливість повноцінного запровадження в Україні електронного документообігу, удосконалення механізму внутрішньої та зовнішньої інформаційної взаємодії. Необхідно реалізовувати послідовну державну політику, спрямовану на посилення захисту даних та зміцнення інформаційної безпеки.

Формування дієвої моделі управління державними фінансами, забезпечення бюджетної консолідації та взаємоузгодженість норм бюджетно-податкового законодавства є запорукою стабілізації динаміки соціально-економічного розвитку та забезпечення фінансової безпеки держави. Подальші реформи бюджетно-податкової сфери мають бути спрямовані на підтримку макроекономічної стабільності, боротьбу з тіньовою економікою та корупцією.

Також ми хочемо звернути увагу на вдосконалення програмно – цільового методу планування бюджету. Програмно-цільовий метод не достатньо взаємопов'язується з іншими макроекономічними інструментами, використовується лише при формуванні бюджету за програмами. Доцільним є формування бюджетних програм відповідно до середньо- та

довгострокових пріоритетів розвитку галузей економіки та соціально-економічного розвитку країни в цілому, враховуючи ресурсну базу бюджету.

Важливим є створення ефективної системи стратегічного прогнозування та середньострокового бюджетного планування з метою використання переваг методу щодо можливості оптимально розподілити бюджетні видатки та оцінити на стадії планування відповідність результату запланованим стратегічним цілям розвитку. Роль видатків державного бюджету визначається величинами валового внутрішнього продукту, що перерозподіляється через них. Склад видатків бюджету залежить від завдань, що вирішується суспільством на певному етапі розвитку. Забезпечуючи перерозподіл валового внутрішнього продукту через бюджетну систему, держава змінює структуру суспільного виробництва, здійснює соціально-економічні реформи.

Існування великої кількості державних цільових програм, які не фінансуються в повному обсязі, не сприяють вирішенню проблем у галузях національної економіки, на місцевому та державному рівнях зменшують рівень результативності планування та виконання бюджету за програмно-цільовим методом. Важливим є удосконалення методології моніторингу реалізації бюджетної програми протягом бюджетного періоду, а саме стану виконання запланованих результативних показників, завдань та досягнення поставленої мети, їх відповідності пріоритетам розвитку відповідного сегменту економіки, виявлення чинників.

Потребують подальшого удосконалення критерії оцінки й аналізу бюджетних програм щодо обсягів затрат, досягнення необхідних результатів, рівня ефективності та якості, які характеризують виконання програми. Створення умов для визначення граничного значення рівня ефективності програми дозволить забезпечити прийняття управлінських рішень, спрямованих на якісний розподіл бюджетних асигнувань шляхом скорочення видатків недостатнього рівня результативності бюджетних

програм або припинення виконання недостатньо ефективних для суспільного розвитку програм.

Завдання удосконалення нормативно-правових та теоретико-методологічних засад формування та виконання Державного бюджету, посилення його стимулюючого впливу на економіку потребує розробки напрямів удосконалення механізмів використання програмно-цільового методу та започаткування застосування складових, які необхідні для повноцінного його запровадження.

Використання програмно-цільового методу передбачає, що при визначенні видатків на бюджетну програму на плановий період кожен розпорядник повинен оцінювати необхідні наявні бюджетні ресурси для її виконання з метою досягнення очікуваного соціально-економічного результату у плановому періоді. Бюджетний запит є головним плановим документом, що виступає основою для складання проекту бюджету.

Бюджетна програма має бути обґрунтована виходячи із завдань довгострокової стратегії розвитку та виступає інструментом досягнення її цілей. Програма має довгостроковий характер та поєднує якісне державне управління та ефективне використання бюджетних видатків з метою досягнення визначеної мети. Зазначене обумовлює необхідність встановлення граничних обсягів видатків – «стелі витрат» для програми на середньостроковий період та прогнозний обсяг видатків на довгостроковий період.

Визначення граничних обсягів видатків на період більше одного року стане стримуючим важелем для внесення змін у бюджетні видатки, пов'язані і з політичним циклом у країні. В умовах необхідності оптимізації показників дефіциту бюджету та видаткової частини бюджету відповідно до пріоритетів економічної політики країни, підвищення ефективності використання інституту бюджету в сфері стимулювання внутрішнього попиту та зростання економіки важливим є удосконалення методологічних засад планування

бюджету в частині визначення соціально-економічного ефекту від здійснення видатків у середньостроковому періоді.

Планові показники частки видатків зведеного бюджету визначаються з важливості здійснення бюджетно-податкового регулювання з врахуванням економічної циклічності, у тому числі зменшення податкового навантаження, збільшення дефіциту бюджету під час економічного спаду порівняно з минулим періодом та збільшення податкового навантаження, зменшення дефіциту бюджету під час економічного зростання порівняно з минулим періодом.

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи магістра

Козлова Олексія Сергійовича

«Бюджетний процес та його оптимізація в Україні »

Одеський національний економічний університет м. Одеса, 2019 рік

Випускна робота складається з трьох розділів.

У роботі розглянуто організацію сутність бюджетного процесу, організації бюджетного процесу, визначено завдання та критерії оптимізації бюджетного процесу, належним чином проведено діагностику виконання державного бюджету, розглянуто бюджетний процес як об'єкт державного фінансового контролю. Досліджено зарубіжний досвід оптимізації бюджетного процесу та можливості його адаптації до сучасних умов в Україні.

Ключові слова: бюджетний процес, державний бюджет, фінансовий контроль.

ANNOTATION

Master's qualification work

Kozlov Alex Serhiyovych

Budget Process and its Optimization in Ukraine

Odessa National Economic University , Odessa 2019

Graduation work consists of three sections.

The paper examines the organization of the essence of the budget process, organization of the budget process, defines the tasks and criteria for optimization of the budget process, properly performs diagnostics of the execution of the state budget, considers the budget process as an object of state financial control. The foreign experience of optimization of the budget process and the possibility of its adaptation to the current conditions in Ukraine are investigated.

Keywords: budget process, state budget, financial control.